

Περιφερειακή Ανάπτυξη

Ενότητα 9: Συνεταιρισμοί και Περιφερειακή Ανάπτυξη

Ζαχαρούλα Ανδρεοπούλου
Τμήμα Δασολογίας & Φυσικού Περιβάλλοντος

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΧΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Περιφερειακή Ανάπτυξη

Περιεχόμενα ενότητας 1/2

1. Συνεταιρισμοί.
2. Ευκαιρία για ανάπτυξη.
3. Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί στην Ελλάδα.
4. Γυναικείοι αγροτικοί συνεταιρισμοί την δεκαετία του '90.
5. Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων.
6. Νομικό καθεστώς.
7. Οι Γυναικείοι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί σήμερα.
8. Αγροτουριστικοί Συνεταιρισμοί.

Περιεχόμενα ενότητας 2/2

9. Αγροβιοτεχνικοί – οικοτεχνικοί Συνεταιρισμοί.
10. Πλεονεκτήματα Αγροτικού Γυναικείου Συνεταιρισμού.
11. Προβλήματα και αδυναμίες.
12. Πρόβλημα διάθεσης των προϊόντων.
13. Εφαρμογή στρατηγικής προβολής των γυναικείων συνεταιρισμών.
14. Σύγχρονες μέθοδοι.
15. Διαδίκτυο και προβολή των συνεταιρισμών.
16. Πλεονεκτήματα Διαδικτύου.
17. Σύνοψη.

Συνεταιρισμοί

- Ο συνεταιριστικός θεσμός αποτελεί μια συγκεκριμένη και σε παγκόσμιο επίπεδο διαμορφωμένη μορφή οικονομικής δραστηριότητας.
- Συνδυάζουν οικονομική αποτελεσματικότητα με κοινωνική ευαισθησία, αποτελώντας έτσι ένα «**οικονομικό σύστημα με κοινωνικό περιεχόμενο**».
- Η σύγχρονη μορφή συνεταιρισμών έχει τις ρίζες της στα μέσα του 19^{ου} αιώνα, όταν η βιομηχανική επανάσταση έφερε πλούτη στους ιδιοκτήτες των μέσων παραγωγής και αθλιότητα σε όσους στήριζαν την επιβίωση στην εργασία τους.

Ευκαιρία για ανάπτυξη 1/2

- Σήμερα, εξαιτίας της κρίσης που πλήττει την ευρωπαϊκή οικονομία, εμφανίζεται μια ευρείας κλίμακας αναδιάρθρωση.
- Αναζητούμε στρατηγικές αναδιάρθρωσης με κοινωνική ευαισθησία, ώστε
 - να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά οι συνέπειες της κρίσης,
 - να αυξηθεί η απασχόληση και
 - να οργανωθεί η κοινωνική ευημερία των πολιτών με την τόνωση της ανταγωνιστικότητας και της τοπικής ανάπτυξης.

Ευκαιρία για ανάπτυξη 2/2

- Τα τοπικά προϊόντα είναι δυνατό να βοηθήσουν στην «σύσταση» ενός ολοκληρωμένου τοπικού παραγωγικού συστήματος στην περιφέρεια.

Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί στην Ελλάδα

1/2

- Ενας αγροτικός συνεταιρισμός αποτελεί μορφή επιχείρησης συλλογικού χαρακτήρα.
- Συμφωνα με το νόμο «Αλέξανδρος Παπαναστασίου»
 - αποτελεί «αυτόνομη ένωση προσώπων, η οποία συγκροτείται εθελοντικά για την αντιμετώπιση κοινών οικονομικών, κοινωνικών και πολιτισμικών αναγκών και στόχων, μέσα από μια συνιδιόκτητη και δημοκρατικά διοικούμενη επιχείρηση» .

Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί στην Ελλάδα

2/2

- Ο θεσμός εμφανίστηκε το 1950, μετά την ίδρυση της Υπηρεσίας Γεωργικών Εφαρμογών και του Τμήματος Αγροτικής Οικιακής Οικονομίας στο Υπουργείο Γεωργίας.
- Στόχος ήταν η εκπαίδευση των γυναικών τη υπαίθρου σε θέματα οικιακής οικονομίας.
- Για την αναβάθμιση της κοινωνικής θέσης της γυναίκας στην ύπαιθρο.
- Το Υπουργείο Γεωργίας, η ΑΤΕ, ο ΕΟΜΜΕΧ, έπαιξαν σημαντικότατο ρόλο στη διαδικασία ίδρυσης γυναικείων αγροτικών συνεταιρισμών με την ίδρυση 10 συνεταιρισμών, χωρίς μεγάλη επιτυχία.

Γυναικείοι αγροτικοί συνεταιρισμοί την δεκαετία του '90 1/2

- Η ιδέα της υποστήριξης του γυναικείου συνεργατισμού επανήλθε δυναμικά και αναπτύχθηκαν πολλοί γυναικείοι συνεταιρισμοί.
- Οι λόγοι ήταν
 - εργασιακή κρίσης αστικών κέντρων της χώρας,
 - η συνεχής ερήμωση των λιγότερο ανεπτυγμένων περιοχών της υπαίθρου,
 - το διαφοροποιημένο πολιτισμικά κλίμα της παγκοσμιοποιούμενης οικονομίας,
 - ο στόχος της κοινωνικής και οικονομικής σύγκλισης των περιφερειών, κ.ά.

Γυναικείοι αγροτικοί συνεταιρισμοί την δεκαετία του '90 2/2

- Αξιοποιήθηκαν κοινοτικά κονδύλια για τη στήριξη απομακρυσμένων περιοχών της υπαίθρου με χαμηλούς κοινωνικοοικονομικούς δείκτες.
- Η γυναίκα, ως εργατική δύναμη στην αγροτική παραγωγή ανακαλύπτει μια νέα επαγγελματική ταυτότητα στις παραλληλες γεωργικές επιχειρήσεις.
- Η γυναικεία πολυαπασχόληση και διαφοροποιημένη επιχειρηματικότητα αναδεικνύεται σε πολύτιμο παράγοντα διεύρυνσης της παραγωγικής βάσης της εκμετάλλευσης, παράλληλα με την προώθηση των ευκαιριών ισότητας.

Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων

Η Γενική Γραμματεία Ισότητας, δυναμικά συνέβαλε στην

- προώθηση των γυναικείου αγροτουρισμού
- νομική ενημέρωση των γυναικών μελών,
- συμμετοχή στη διαμόρφωση προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης, επιμόρφωσης και επιδότησης αυτών,
- συνεργασία με άλλους αρμόδιους φορείς (Υπουργείο Εργασίας, ΟΑΕΔ, κ.ά.)

Νομικό καθεστώς 1/2

- Η λειτουργία τους βασίζεται στο **νόμο περί Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων**, ενώ λίγοι διέπονται από το καθεστώς των αστικών συνεταιρισμών.
- Ο **αστικός συνεταιρισμός** στις περισσότερες περιπτώσεις επιλεγόταν είτε λόγω έλλειψης ενημέρωσης των γυναικών, είτε εξαιτίας των χρονοβόρων διαδικασιών για τη σύσταση ενός αγροτικού συνεταιρισμού.
- Με τον **N.2810/2000**, η διαδικασία απλουστεύθηκε και οι γυναικείοι συνεταιρισμοί εξομοιώθηκαν με τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, ενώ περιορίστηκε ο αριθμός των μελών από 20 σε 7.

Νομικό καθεστώς 2/2

- Παράλληλα, υιοθετήθηκαν φορολογικά κίνητρα, όπως υποστήριξη από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και την ΠΑΣΕΓΕΣ, προσφορά προγραμμάτων κατάρτισης, συμβουλευτικές υπηρεσίες σε νομικά και λογιστικά θέματα, κ.ά.

Οι Γυναικείοι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί σήμερα

- Το 2000, δραστηριοποιούνταν 90 αγροτικοί συνεταιρισμοί γυναικών στην ελληνική ύπαιθρο.
- Σήμερα, το 2015, ξεπερνούν τους 170, όπου 159 δραστηριοποιούνται κυρίως στη μεταποίηση τοπικών αγροτικών προϊόντων και υπηρεσιών εστίασης, προσφέροντας ευρεία σειρά προϊόντων διατροφής.
- Οι υπόλοιποι γυναικείοι αγροτικοί συνεταιρισμοί ασχολούνται αποκλειστικά με την παραγωγή ειδών οικοτεχνίας/χειροτεχνίας ή την προσφορά υπηρεσιών αγροτουρισμού (καταλύματα).

Αγροτουριστικοί Συνεταιρισμοί

- Οι αγροτουριστικοί δραστηριοποιούνται στην παροχή υπηρεσιών καταλύματος σε τουρίστες-επισκέπτες (15%). Οι περισσότεροι γυναικείοι συνεταιρισμοί επεξεργάζονται, παράγουν και διαθέτουν τοπικά προϊόντα διατροφής, από μεταποίηση γεωργικών προϊόντων.

Αγροβιοτεχνικοί – οικοτεχνικοί Συνεταιρισμοί

Υπερτερούν οι αγροβιοτεχνικοί/οικοτεχνικοί συνεταιρισμοί, οι οποίοι

- αξιοποιούν τοπικά γεωργικά προϊόντα που τα μεταποιούν σε προϊόντα τοπικής γαστρονομίας (ζυμαρικά, γλυκά & μαρμελάδες, ηδύποτα, , κ.ά.),
- παράγουν χειροτεχνήματα και είδη λαϊκής τέχνης (πλεκτά, υφαντά, κεντήματα, κ.ά.),
- ασχολούνται με τη συλλογή, αποξήρανση και το εμπόριο αρωματικών φυτών και βοτάνων (τσάι, ρίγανη, κ.λπ).

Πλεονεκτήματα Γυναικείου Αγροτικού Συνεταιρισμού 1/6

Τα πλεονεκτήματα του γυναικείου αγροτικού συνεταιρισμού σε:

- ατομικό επίπεδο,
- επίπεδο νοικοκυριού και
- επίπεδο τοπικής κοινωνίας.

Πλεονεκτήματα Γυναικείου Αγροτικού Συνεταιρισμού 2/6

Τα πλεονεκτήματα του γυναικείου αγροτικού συνεταιρισμού σε ατομικό επίπεδο.

- Ευέλικτη απασχόληση στον τόπο κατοικίας,
- Εργασιακή διέξοδο σε περιοχές με προβληματική αγορά εργασίας
- Παράλληλη φροντίδα παιδιών, ηλικιωμένων, κ.ά
- Συνεισφορά στον οικογενειακό προϋπολογισμό,
- Διαδικασία για κοινωνική αναβάθμιση της γυναίκας.
- Αίσθηση ασφάλειας, αυτοπεποίθησης.

Πλεονεκτήματα Γυναικείου Αγροτικού Συνεταιρισμού 3/6

- ανάπτυξη συλλογικής ταυτότητας, δημιουργικότητα, αλληλεγγύη
- απόκτηση γνώσεων.

Οι γυναίκες αντιμετωπίζουν πληθώρα εμποδίων, ιδιαίτερα στις αγροτικές περιοχές, με τις περισσότερο συντηρητικές κοινωνικές αντιλήψεις, τις περιορισμένες δυνατότητες εκμετάλλευσης της πληροφόρησης, και τους χαμηλούς σχετικά δείκτες υποστήριξης, συγκριτικά με τα αστικά κέντρα της χώρας.

Πλεονεκτήματα Γυναικείου Αγροτικού Συνεταιρισμού 4/6

Τα πλεονεκτήματα του γυναικείου αγροτικού συνεταιρισμού σε επίπεδο νοικοκυριού.

- Ο γυναικείος συνεταιρισμός συμβάλλει
 - στον ορθολογικότερο καταμερισμό της εργατικής δύναμης του νοικοκυριού
 - στη διεύρυνση της παραγωγικής του βάσης,
 - πρόσθετο εισόδημα
 - οικονομική ευημερία του νοικοκυριού.

Πλεονεκτήματα Γυναικείου Αγροτικού Συνεταιρισμού 5/6

Τα πλεονεκτήματα του γυναικείου αγροτικού συνεταιρισμού σε τοπικό επίπεδο:

- τοπική οικονομική ανάπτυξη
- αξιοποίηση των τοπικών φυσικών πόρων.
- ΠΟΠ επώνυμα τοπικά προϊόντα τοπικής ταυτότητας
- τουριστική ανάπτυξη.
- Στήριξη κοινωνικού ιστού, συγκράτηση του πληθυσμού

Πλεονεκτήματα Γυναικείου Αγροτικού Συνεταιρισμού 6/6

- Αποφυγή του ανταγωνισμού μικρών ατομικών επιχειρήσεων.
- Οργάνωση και προβολή μιας ολοκληρωμένης σειράς προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών της περιοχής.

Προβλήματα και αδυναμίες 1/3

Προβλήματα και αδυναμίες, αναποτελεσματικής λειτουργίας των γυναικείων αγροτικών συνεταιρισμών στην Ελλάδα:

- Έλλειψη υποδομών (χώρων αποθήκευσης, μηχανολογικού εξοπλισμού κ.λπ).
- Προβλήματα στην τυποποίηση και τη συσκευασία των προϊόντων.
- Έλλειψη κεφαλαίων, προσδοκία κρατικής υποστήριξης.
- Ελλιπής ποιοτικός έλεγχος.
- Ανεπαρκής εικόνα του παραγόμενου προϊόντος.

Προβλήματα και αδυναμίες 2/3

- ανεπαρκής διοίκηση/οργάνωση επιχειρήσεων, εμπειρική λειτουργία,
- αναποτελεσματική τιμολόγηση και διατήρηση λογιστικών,
- συνθήκες υγιεινής και ασφάλεια στους χώρους εργασίας,
- τεχνοφοβία, έλλειψη τεχνογνωσίας, χειρισμού ΗΥ,
- αδυναμία σε θέματα μάρκετινγκ, προώθησης και διάθεσης προϊόντων,
- Προβλήματα καταμερισμού των εργασιών μεταξύ των μελών,

Προβλήματα και αδυναμίες 3/3

- κακή συνεργασία μεταξύ των μελών,
- προφίλ μέλους,
- συμμετέχουν άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, κάτοικοι απομακρυσμένων γεωγραφικά περιοχών.

Πρόβλημα διάθεσης των προϊόντων

- Βάση σε μειονεκτικές και απομονωμένες γεωγραφικά περιοχές,
- δυσκολίες πρόσβασης στις αγορές,
- μακριά από τις κύριες αγορές των αστικών κέντρων,
- αυξημένο κόστος μεταφοράς των προϊόντων αλλά,
- υψηλό κόστος διαφήμισης,
- δυσκολία στην αξιοποίηση του Διαδικτύου,
- ανεπαρκές πεπαλαιωμένο τοπικό ενημερωτικό υλικό.

Εφαρμογή στρατηγικής προβολής των γυναικείων συνεταιρισμών

- Ποιοτικά, ανταγωνιστικά, πιστοποιημένα και αναγνωρίσιμα προϊόντα,
- Σύγχρονα έντυπα φυλλάδια.
- Φορείς τοπικής ανάπτυξης.
- Τοπικά επιχειρηματικά δίκτυα.
- Αξιοποίηση των τοπικών μέσων ενημέρωσης (ραδιόφωνο, Τηλεόραση).
- Η συμμετοχή σε τοπικές, εθνικές και διεθνείς κλαδικές εκθέσεις.

Σύγχρονες μέθοδοι

- **Αξιοποίηση Διαδικτυου**, ηλεκτρονικού εμπορίου και κοινωνικής δικτύωσης

- **Επιμόρφωση των μελών** σε θεματα διοικητικά, τεχνογνωσιας, μαρκετιγκ, αξιοποίησης διαδικτύου για ηλεκτρονικό εμπόριο και ηλεκτρονικό μάρκετινγκ, επιχειρηματικότητα

Διαδίκτυο και προβολή των συνεταιρισμών

- Στο σύγχρονο ανταγωνιστικό επιχειρηματικό περιβάλλον, η αγροτική επιχείρηση οφείλει να ακολουθητέε τα σημεια των καιρών και να αξιοποιήσει το διαδίκτυο, το ηλεκτρονικό εμπόριο και το ηλεκτρονικό μάρκετινγκ για την επιβίωση της και την αύξηση της παραγωγικότητας της και αναγνωρίζονται πλέον ως εργαλεία προβολής και προώθησης των δράσεων της αγροεπιχείρησης.
- Οι ΤΠΕ, τα ευζωνικά δίκτυα (γρήγορο ιντερνετ,), οι σύγχρονες πολυσυσκευες-εξυπνες συσκευές, τα ελευθέρα διαθέσιμα λογισμικά εμπορικού τυπου, μπορούν να αποτελέσουν τα όπλα του γυνάικειου συνεταιρισμού για μια επιτυχημένη πορεία και καταξίωση.

Πλεονεκτήματα Διαδικτύου 1/3

- 24/7, κάθε μέρα, όλη μέρα , παντού (επέκταση target group παγκόσμια),
- μειωμένο κόστος προβολής, προώθησης προϊόντων, τιμών, προσφορών, διαδικτυακό μάρκετινγκ, e-marketing κλπ,
- δυνατότητα ολοκληρωμένης ψηφιακής συναλλαγής (επιλογή ειδών, αγορά, οικονομική συναλλαγή, e=pay),
- δημιουργία ψηφιακού πελατολογίου,
- ενημέρωση τάσεων αγοράς καταναλωτών, αποστολή ενημερωτικού υλικού, after sales service, κ.λπ,
- εδραίωση ποιοτικών σχέσεων πελατών/συνεταιρισμού. εμπιστοσύνη, brand name.

Πλεονεκτήματα Διαδικτύου 2/3

- Ολοκληρωμένη επικοινωνία με προμηθευτές, logistics, δίκτυο πελατών και επιχειρήσεων.
- Supply chain management, διαχείριση εφοδιαστικής αλυσίδας), e-business.
- Πληροφορίες τοπικού χαρακτήρα, audiovisual υλικο, web cameras 3D.
- Πληροφοριακό ιστορικό συνεταιρισμού και ταυτότητα της επιχείρησης.

Πλεονεκτήματα Διαδικτύου 3/3

- Ελκυστικό ποιοτικό υλικό και ποιοτικές υπηρεσίες για τον πελάτη.
- Χρηστικότητα και διαδραστικότητα.
- Προσωποποίηση της ιστοσελίδας (log in).
- Ασφάλεια συναλλαγών, ατομικών στοιχείων.
- Μείωση ενεργειακού αποτυπώματος για την προστασία του περιβάλλοντος.

Σύνοψη

Οι γυναικείοι συνεταιρισμοί μπορούν να συμβάλλουν στην τοπική ανάπτυξη & την αντιμετώπιση της κρίσης αλλά και να αναδείξουν τον σημαντικό ρόλο της γυναίκας στην σύγχρονη πραγματικότητα
κατω από το πρίσμα μιας σύγχρονης επιχειρηματικής πρακτικής στον ψηφιακό κόσμο.

Βιβλιογραφία 1/2

- Αραμπατζής, Γ. Και Πολύζος, Σ. 2008. Φυικοί Πόροι, Περιβάλλον και Ανάπτυξη. Εκδόσεις Τζιολα. Θεσσαλονίκη
- Ανδρεοπούλου, Ζ.Σ. 2014. Περιφερειακή Ανάπτυξη. Ψηφιακές πανεπιστημιακές παραδόσεις. Πηγή στο διαδίκτυο: http://www.for.auth.gr/uploads/pages/B11_γ_A_A_A_E_I_2014_γ_γ_A_E_A.pdf
- Ανδρεοπούλου, Ζ.Σ. 2010. Αξιοποίηση του Διαδικτύου για την προβολή μονάδων οικο-αγροτουρισμού στην Ελλάδα, στα πλαίσια της νέας στρατηγικής περιφερειακής ανάπτυξης με χρονικό ορίζοντα το 2020. 16^ο Επιστημονικό Συνέδριο Συνδέσμου Ελλήνων Περιφερειολόγων.

Βιβλιογραφία 2/2

- Λαδιάς, Χ. 2014. Ειδικά Θέματα Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Εκδόσεις Παπαζήση. Αθήνα.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ζαχαρούλα Ανδρεοπούλου. «Περιφερειακή Ανάπτυξη. Συνεταιρισμοί και Περιφερειακή Ανάπτυξη». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS390/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

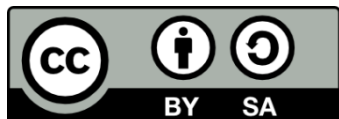
[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Χριστιάνα Κολιούσκα
Θεσσαλονίκη, Εαρινό εξάμηνο 2014-2015

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

